

Mª MAGDALENA GELABERT

La directora gerent de la Institució Pública Antoni M Alcover
Maria Magdalena Gelabert Miró, ens parla de la seva conferència
sobre Mossèn Alcover a la Universitat de Missouri-Columbia (USA)

«Me sap greu que hi hagi americans
i estrangers que tinguin més
interés per Mossèn Alcover
i la seva obra que alguns
mallorquins»

Dimecres, 19 de març, la directora gerent de la Institució Pública Antoni M. Alcover, Maria Magdalena Gelabert Miró, va parlar sobre Mossèn Alcover i les seves rondalles a la prestigiosa Universitat de Missouri – Colúmbia (USA), una de les més importants dels Estats Units. El títol de la conferència va ser *Màgia i fantasia a les rondalles mallorquines d'Antoni M. Alcover*.

- Com sorgeix aquesta conferència a Missouri?

- Tot va començar amb les traduccions que hem anat fent d'algunes de les rondalles de mossèn Alcover a diferents llengües com el rus, el txec o el romanès. Quan vàrem decidir traduir-les a l'anglès, aprofitarem la coneixença

amb la Dra. Monica Marcos-Llinas del Departament de Literatura i Llengües Romàniques de la Universitat de Missouri-Columbia. Ella tenia un perfil molt adequat per dur a terme aquesta tasca perquè és llicenciada en Filologia anglesa i, encara que va néixer a Madrid, va viure a Mallorca, d'on és sa mare, al llarg de tota la vida, fins fa dotze anys que se n'anà a viure i a treballar als Estats Units. Ella era una gran coneixedora de la llengua anglesa i, alhora, de les rondalles i dels matisos i les particularitats del català de Mallorca. A més a més, el fet que fos ella, també suposava exportar les rondalles al continent americà, la qual cosa era molt atractiva per a nosaltres. Des de fa vuit anys la Dra. Mònica Marcos és professora titular de castellà i català en aquesta universitat pública americana, una de les

més importants dels Estats Units.

- ... *I li encarregàreu la traducció?*

- Efectivament, ella es va entusiasmar amb aquest projecte i va fer una feina magnífica com a traductora. Va aplicar tots els seus coneixements i la seva sensibilitat per trobar el to adequat i les expressions adients per mantenir al màxim possible l'essència d'aquestes històries tan nostres i tan universals, al mateix temps. Marcos va traduir *L'amor de les tres taronges*, *En Pere de la bona roba*, *Els consells del Rei Salomó*, *En Joanet de sa gerra* i *Sa fil del Sol i de la Lluna*. El llibre es va presentar a Manacor a finals del mes de setembre del 2012.

- *Hi va ser Mònica Marcos el dia de la presentació?*

- Sí, vàrem aprofitar una de les seves estades a Mallorca per visitar la família per poder presentar el llibre. Ella havia vingut a Europa per assistir a alguns congressos i jornades i coordinarem les dates de tal manera que coincidís amb la seva estada a Mallorca. La presentadora del llibre fou l'escriptora M. Antònia Oliver, també manacorina. Al final de la presentació, la Dra. Marcos llegí un fragment de rondalla en català i la seva filleta, Cristina, ens llegí el mateix fragment en un anglès fluïdíssim i marcadament americà. Va ser un moment molt emocionant i tot un detall molt d'agrair.

- *Tornem al viatge i a la conferència, com es va organitzar des d'allà?*

- Mònica Marcos-Llinàs forma part de l'equip de professors, ella és la capdavantera, que organitza anualment un Simposi sobre la literatura, la llengua i la cultura catalana a la Universitat de Missouri-Columbia i aquest any celebraven la cinquena edició i em convidaren perquè parlés de mossèn Alcover i les seves rondalles. També estava convidada l'escriptora Carme Riera, però per motius personals no va poder viatjar. Aquest Simposi sol tenir una durada de dos dies i tant es té en compte la literatura com altres manifestacions artístiques, s'han convidat grups de música en català, per exemple, i es té present la pintura i el cinema. Els quadres que il·lustraven el cartell i el programa d'enguany eren del pintor Xim Torrens-Lladó i altres anys s'havien usat obres de Coll Bardolet o de Miró, entre d'altres. El *Symposium Catalan Language, Literature, and Culture* està organitzat cada any pel *Department of Romance Languages and Literatures* de la Universitat de Missouri que són els que es fan càrrec dels passatges, estades i despeses diverses dels convidats, compten també amb la col·laboració de l'Institut Ramon Llull.

- *Es projectà la pel·lícula de Woody Allen "Vicky Cristina Barcelona"?*

- Sí, entre d'altres actes, al Simposi d'enguany es projectà la pel·lícula de Woody Allen *Vicky Cristina Barcelona* la qual cosa serví com a punt de partida per al posterior debat. En una altra de les sessions, el Dr. Alberto Villamandos, de la Universitat de Kansas City va parlar sobre l'obra il·lustrada de l'artista català dels anys 70, Enric Sió, també parlaren la Dra. Marcos i el Dr. Michael Ugarte, professors de la pròpia universitat. Per acabar el Simposi,

sis dels alumnes de la Dra. Marcos, de l'assignatura de cultura catalana, aportaren les seves comunicacions sobre diverses investigacions relacionades amb els estudis de llengua, literatura i cultura catalanes. Va ser molt curiós veure quins temes eren els que més els interessaven, un alumne, per exemple, va fer un resum de la història de la cultura catalana amb els principals esdeveniments històrics; una altra va parlar de la situació actual de la cultura catalana; una tercera, aprofundí en la situació actual del català a l'Alguer; un jove parlà sobre curiositats de la cultura catalana i elements gastronòmics com els caragols. En concret, els títols de les comunicacions dels estudiants investigadors foren els següents: Ashley Bushnell "Sistema educatiu a Catalunya"; Victoria Harp "Catalunya Avui"; Ali Khenissi "Catalunya, una nació"; Robert Lawson "The history of Catalonia"; Ryan Schuessler "Two minority languages: the Paw Paw French from Missouri and Catalan in the Catalan speaking countries" i Jessica Vogel "Català a l'Alguer". Va ser molt emocionant veure l'interès de la gent d'allà per les nostres coses i el respecte que tenen cap a les diferents particularitats culturals dels pobles. Crec que aquesta va ser una de les principals lliçons que vaig aprendre i que consider que necessita el nostre poble: ser més oberts i tolerants amb tothom i, sobretot, estimar els nostres elements culturals i mostrar-los al món amb dignitat i orgull, com fan els americans.

- *Com va acabar el Simposi?*

- El Simposi acabà amb un petit refrigeri que compartírem amb els assistents, l'aportà principalment el Departament de Llengües romàniques però també comptà amb aportacions delicioses d'alguns alumnes.

- *Com s'introdueix el màgic món rondallístic d'Alcover en la cultura americana actual, tan gràfica i tan visual?*

- No és gens difícil ja que les rondalles tenen molts de punts en comú amb la rondallística clàssica i universal. Les versions dels germans Grimm estan molt esteses i ens poden servir com a punt de partida per fer diverses comparatives. A mi m'agrada relacionar elements de les rondalles amb altres de molt actuals com per exemple les novel·les i pel·lícules de Harry Potter. A la nostra rondalla *Sa llampria meravellosa*, a Joanet, el protagonista, li regalen unes ulleres que el fan invisible, igual passa a Harry Potter amb la capa de la invisibilitat; seguint amb la mateixa comparativa també és curiós el paral·lelisme que hi ha entre les claus voladores del segon i les tres-centes seixanta-cinc claus de la rondalla *S'aigo ballant i es canariet cantant*, només una clau obri la porta, una diferent cada dia i es destrua amb una fórmula màgica preciosa:

"Oh claveta del dia, ríngola, fava, pinyolí, fideu!

Vine a la maneta mia, ríngola, fava, pinyolí, lllentia!"

Un altre dels punts de contacte, pel vigor actual que tenen aquestes figures, és el de la presència dels superherois que trobam a les rondalles com *En Pere Catorze* o *En Joanet Manent* i que podem relacionar perfectament amb els còmics de superherois de la Marvel o de la DC popularitzats pel cinema i que s'han anant actualitzant amb els anys. També la companyia Walt Disney beu de les mateixes fonts de la

L'hotel Tiger, un dels edificis històrics més antics de Colúmbia en el qual s'allotjaren els professors convidats al Simposi

El Dr. Michael Ugarte i M. Magdalena Gelabert en els jardins de la Universitat

M. Magdalena Gelabert a la Universitat de Missouri, en un moment de la seva conferència

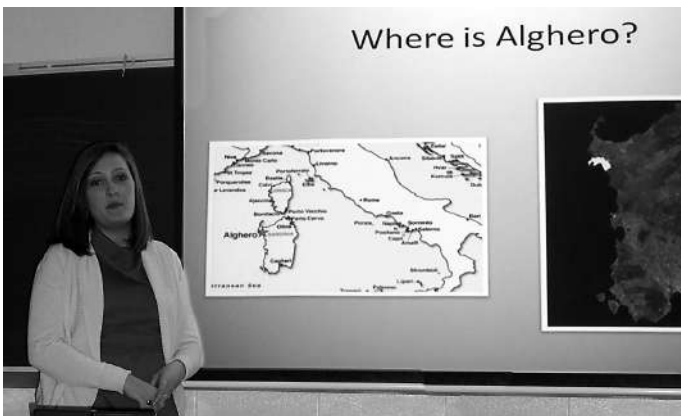
M. Magdalena Gelabert parlant de la figura d'Antoni M. Alcover a la Universitat de Missouri

La Dra. Marcos-Llinàs treballant al seu despatx, un dels seus llibres de consulta és el Diccionari d'Antoni M. Alcover

La Dra. Mònica Marcos en un moment del seu parlament, amb llibres de rondalles al fons, damunt la taula

Jessica Vogel parlà de de la situació del català a l'Alguer

Altres alumnes, com Robert Lawson o Victoria Harp, a la fotografia, parlaren sobre la història i la situació del català avui

cultura popular. Són nombrosos els exemples que podríem assenyalar i que demostren les arrels populars de la màgia i la fantasia que procedeixen d'aquestes antigues manifestacions culturals que han agafat la forma de rondalla i s'han anat transmetent de generació en generació.

- *El títol de la conferència va ser "Màgia i fantasia a les rondalles mallorquines d'Antoni M. Alcover".*

- Si, i estic molt contenta de com es va desenvolupar. Hi va haver expectació i interès per part dels professors, dels doctorands, dels alumnes i de les altres persones assistents. A mesura que anava explicant el tema jo notava que hi havia una bona comunicació, en les cares i el seu posat es veu l'interès de les persones, crec que el tema els va agradar. Potser va ser precisament perquè hi havia elements de semblança i de diferència amb el que ells coneixien, aquí hi ha la gràcia i el mèrit, jo crec. Per a mi va ser una experiència extraordinària que mai no oblidaré. Un dels regals que la vida m'ha fet. Jo ja havia anat a la Universitat de Praga, fa un parell d'anys, a parlar sobre la figura d'Antoni M. Alcover i a presentar la traducció de rondalles que havíem fet al txec, al romanès i al rus, i també me va encantar, però no va ser tan diferent ni tan impactant per a mi com aquesta vegada.

- *La vares impartir en català?*

- Clar que sí, a mi me convidaven precisament perquè parlàs en català de Mallorca, perquè els professors, els alumnes i els altres assistents, sentissin com parlam aquí. Aquesta era, a més a més, la millor manera de fer-los arribar les rondalles, en versió original, diríem. Així mateix, la presentació de la conferència i les paraules de benvinguda les vaig dir en anglès i, en el material de suport que jo havia preparat en forma de power-point, vaig incloure la traducció d'algunes paraules, en lletra més petita, devora la paraula en català. D'aquesta manera crec que pogueren seguir bé la xerrada.

- *I no hi va haver cap problema de comunicació, d'enteniment?*

- No, ja que eren alumnes de català i castellà i alguns coneixien també altres llengües romàniques com el francès, l'italià o el portuguès. També he de dir que, la Dra. Marcos, va ser tota l'estona al meu costat i, com que té un excel·lent coneixement de les rondalles i de la figura d'Alcover, va fer algunes intervencions en forma de traducció simultània de determinats passatges que poguessin ser més difícils o confusos per a ells. Així mateix, hem de pensar que estam parlant de cultures i tradicions molt allunyades de la nostra, però va funcionar molt bé.

- *Tens alguna anècdota per contar?*

- En podria contar moltes relacionades amb la visió dels carrers amples, de la manera de funcionar els bancs, dels comerços o els panells per posar anuncis al mig del carrer, dels cotxes i les cases obertes... però la que més me va emocionar va ser la de trobar a Colúmbia, Meghan Forbes. Meghan Forbes havia treballat durant dos anys a l'IES de Felanitx com a lectora d'anglès i va saber a través d'un correu dels seus companys de l'institut de Felanitx que jo

anava Colúmbia per parlar de rondalles, ella es va desplaçar expressament des de Kansas City (dues hores i mitja en cotxe per anar i altre tant per tornar) per veure'm i sentir parlar en català de Mallorca a Missouri! Per a mi va ser una sorpresa molt emocionant i agradable que ens trobàssim allà, tan enfora, i que ens ajuntàs l'estimació i la valoració de les nostres tradicions.

- *Ho hauria cregut nostre Mossèn si fa cent anys li haguessin dit que les seves populars rondalles mallorquines traspassarien fronteres per viatjar al Middle-west americà?*

- Supòs que no, però el que puc dir és que me sent molt orgullosa d'haver pogut aportar el meu granet d'arena perquè les nostres rondalles siguin, ara per ara, una mica més conegudes fora de les nostres fronteres. Per a mi ha esta un privilegi ser l'ambaixadora de la nostra cultura a Colúmbia.

- *Què tal el viatge?*

- Molt bé, tots els aeroports s'assemblen i estan molt ben senyalitzats, encara que va ser esgotador. L'anada cap allà, des de partir de ca nostra fins arribar a l'hotel va durar 34 hores! La ruta era Palma- Barcelona-Nova York-Sant Louis-Colúmbia; per a la tornada vaig tenir millor combinació i varen ser només 24 hores. És igual, però, ho tornaria a fer, ho paga.

- *Quines conclusions podríem destacar d'aquesta experiència?*

- Moltes i molt positives. Tenim molt per aprendre d'aquella gent: de la seva professionalitat (són molt treballadors i responsables de la seva feina), de la seva serietat, de la seva educació, de la seva amabilitat, del seu respecte cap a les altres cultures, de la seva tolerància cap al que és diferent del que estan acostumats. Jo crec que són valors que aquí hauríem de potenciar i consolidar. I saps el que més greu me sap?

- *No.*

- Que hi hagi americans i persones estrangeres que tinguin més interès per Mossèn Alcover i la seva obra que alguns mallorquins. Que la nostra cultura i la nostra història, de vegades, es valori més a fora que aquí. Això em dol en l'ànima. Em dol que hi hagi persones que considerin la llengua catalana com una llengua de segona categoria, com un element folklòric, només. Tota la nostra gent hauria de saber que la llengua catalana s'ensenya a més de cent-cinquanta universitats de món: a Berlín, a Londres, a Praga, a París, a Nova York, a Buenos Aires, a Austràlia, a Finlàndia, a Israel, a Chicago, a Suïssa, a Rússia o al Japó, entre d'altres. Jo trobo que és molt necessari que estimem les nostres coses, la llengua, la cultura, les tradicions, els edificis característics o les obres d'art. Primer les hem de conèixer i estimar per poder-les mostrar al nostre poble i als estrangers amb orgull. Així ho fan els americans, valoren les seves particularitats, les seves esglésies, les seves diferències i les mostren, orgullosos, al món. Aquesta és una de les virtuts dels americans que nosaltres hem d'aprendre, trobo.

El Dr. Michael Ugarte en el moment de la presentació del Dr. Alberto Villamandos de la Universitat de Kansas City. El darrer participà al Simposi amb una conferència sobre l'obra d'Enric Sió i el seu paper en el Pop barceloní dels anys 70

D'esquerra a dreta: Dra. Mònica Marcos, Dr. Alberto Villamandos, Dra. Flore Zephir, catedràtica principal i cap del Departament de Llengües romàniques i literatures; Dra. Mar Soria, M. Magdalena Gelabert i Dr. Michael Ugarte moments després del Simposi.

Els cinc alumnes que participaren al Simposi tot aportant les seves investigacions sobre la llengua i la cultura catalanes, amb la Dra. Marcos

M. Magdalena Gelabert i Meghan Forbes, qui va ser lectora d'anglès de l'IES Felanitx i que viatjà de Kansa City a Colúmbia per al Simposi

Un grup d'alumnes i professors després del Simposi

Memorial Union un dels edificis més emblemàtics del Campus universitari en el qual estan ubicats els serveis generals

Després del Simposi hi hagué un petit refrigeri

Detall d'una de les entrades principals de la Universitat